

Handlingsplan för utredning av läs- och skrivsvårigheter Trelleborgs kommun

Utredningsmodellen framtagen av representanter från
Skola och Logopedmottagning i Trelleborg

Maj 2008
Reviderad nov 2009

Basen för lyckad skolgång är läskunnighet. Det skall därför vara skolans mest primära mål att se till att alla elever under skolår F - 3 erövrar denna färdighet och att elever med läs- och skrivsvårigheter ges en strukturerad undervisning och möjlighet till alternativa insatser. All pedagogisk personal måste därför ha kompetens att hitta och åtgärda elevers läs- och skrivsvårigheter. Detta kräver kontinuerlig utbildning.

Enligt Lpo 94 skall skolan vara mål- och resultatstyrd. I vår målstyrda skola borde därför målen i skolår 3 vara, att alla elever besitter god läs- och skrivförmåga. Resultatet blir då att eleverna får större möjlighet att klara av skolans krav. Elever med svårigheter i färdigheterna läsning och skrivning skall därför garanteras tidig utredning och stöd/hjälp.

Utdrag ur Skolverket gällande rektors utredningsansvar 2006:

”Rektor ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att eleven kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen skall ett sådant stöd ges. Utredningen kan ta tid och när så krävs skall stödinsatser sättas in under tiden som utredningen pågår.

Rektor ansvarar för att utredning utförs. I vissa fall kan en utredning göras snabbt och enkelt, tex av skolans egen personal. I andra fall kan det behövas en mer omfattande utredning och huvudmannen kan i sådana fall behöva anlita ytterligare utredningskompetens. Det bör finnas rutiner för hur personalen skall rapportera till rektor när det blir aktuellt att bedöma om en elev är i behov av särskilt stöd.”

För att kunna upptäcka och åtgärda särskilda behov måste det finnas en tydlig arbetsprocess. När det gäller utredning av läs- och skrivsvårigheter skall nedanstående modell användas i Trelleborgs kommun. Underlaget till utredningsmodellen är hämtad från Svenska Dyslexiföreningen. Den bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet och där vikten av kontinuerlig uppföljning betonas.

Enligt läroplanen skall man, om en elev får svårigheter, först fundera över om ett annat arbetssätt eller en annan arbetsform bör prövas. Organisatoriska åtgärder på skolnivå kan behövas, speciellt om flera elever bedöms ha läs- och skrivsvårigheter. Utredningsmodellen fokuserar på kartläggning och åtgärder på individnivå men åtgärder på grupp- och organisationsnivå får självfallet inte glömmas.

Det är viktigt att pedagogen

- identifierar elev med läs- och skrivsvårigheter och känner till hur läs- och skrivsvårigheter yttrar sig.
- reagerar och åtgärdar och inte väntar på att svårigheterna mognar bort.
- agerar professionellt, dvs ser till att utredning utförs och åtgärdsprogram upprättas.
- ser föräldrarna som en resurs och att man redan från skolstart ger dem klara direktiv om vilka svårigheter deras barn uppvisar samt hur de kan hjälpa sina barn.
- gör kontinuerlig uppföljning och utvärdering.
- har läsinlärningskompetens.

Utdrag från "Skolplan 2008 - 2010":

Mål

Kunskaper

- 95 % av alla elever i grundskolan ska kunna läsa vid utgången av skolår 2*.
  - Alla elever i grundskolan ska kunna läsa vid utgången av skolår 3*.
  - 90 procent av grundskolans elever ska vid utgången av skolår 5 klara målen i
    - matematik
    - svenska eller svenska som andraspråk
    - engelska
  - Förskolan ska aktivt arbeta med språkutveckling och konkret kunna beskriva hur detta sker.
  - Förskoleklassen ska aktivt arbeta med språkutveckling och konkret kunna redovisa hur detta sker.
- Förskoleklassen ska också kunna redovisa hur man aktivt utvärderar barnens språkutveckling.*

*Innebär att eleverna ska nå punkt 13 enligt Bo Sundblads läsutvecklingsschema i skolår 2 och punkt 15 i skolår 3.

För att uppnå målen i Skolplan 2008 – 2010, skall förskolan och förskoleklassen bland annat arbeta medvetet, målinriktat och med regelbunden träning av språklig medvetenhet och begrepp. Träningen görs med hjälp av "Bornholmsmodellen". Det är ett viktigt led i det förebyggande arbetet för läs- och skrivutveckling. I detta arbete har leken en betydande roll. Det är också angeläget med riklig tillgång till böcker anpassade till varje barns behov.

Den betydelsefulla träningen av språklig medvetenhet följs upp i skolan på olika sätt, bland annat genom dagliga läsupplevelser i klasserna. Det är också önskvärt med ett välutrustat skolbibliotek i elevens närhet. Utifrån en pedagogisk bedömning skall eleven ha tillgång till alternativa och tekniska verktyg, till exempel datorer med anpassade program, Daisy-spelare, Smart-board etc. Utbildning i dessa hjälpmedel måste ges till både elev och pedagog kontinuerligt. Ingen elev med läs- och skrivsvårigheter skall lämna grundskolan utan att ha blivit uppmärksammas och fått kvalificerad hjälp att lära sig läsa och skriva.

Utredningsmodellen

Utredningsmodellen är utformat som ett flödesschema (se sidan 6)

- **Screening**
Flödesschemat bygger på att screening görs på samtliga elever i F-klass, år 2, 4 och 7. Med hjälp av standardiserade och normerade screeningmaterial kartlägger klassläraren i samarbete med specialpedagog/speciallärare alla elevers läs- och skrivförmåga i ovanstående årskurser (se sidan 7). (Vad respektive test mäter, se sidan 8.) Syftet är att försäkra sig om att eleven klarar att läsa på en för åldern acceptabel nivå samt identifiera de elever som behöver utredas vidare.
Klassläraren kompletterar med läsutvecklingsschema (LUS). Syftet med LUS är att klassläraren skall få kunskap om varje enskild elevs läs- och skrivutveckling och därmed anpassa undervisningen till respektive elevs nivå.
Screening och LUS utgör tillsammans ett bedömningsunderlag för åtgärder och eventuell vidare utredning.
Screening kan även ses som ett pedagogiskt verktyg för att utvärdera om den undervisning som bedrivs har önskvärd effekt.

- Åtgärdsprogram
Vid screening med lämpligt material i stora grupper bedöms vanligen 80% prestera normalt i förhållande till sin ålder och därför inte har behov av speciella åtgärder. Resterande 20% kan behöva stöd i någon form och för dessa elever upprättas ett åtgärdsprogram. För att detta skall bli en verkningsfullt redskap skall det framgå vilka elevens behov är och hur behoven skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas.

Utdrag från Skolverket gällande rektors utredning ansvar, 2006:

”Åtgärdsprogrammet skall vara ett redskap för planering och samverkan mellan lärare och elevvård, elev och i förekommande fall vårdnadshavaren samt vidare för uppföljning och utvärdering av stödåtgärderna. Det är en skriftlig bekräftelse på vilket stöd elev är i behov av och beskrivning av de insatser som skall göras. Det ger eleven och vårdnadshavarna insyn i de bedömningar som skolans personal gör.

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet skall vara både kortsiktiga och långsiktiga. De skall relatera till målen och Läro- och kursplaner. Det skall anges vilka elevens behov är och hur behoven skall tillgodoses. Det är viktigt att syftet med åtgärderna konkretiseras så att programmet kan följas upp och utvärderas. Utvärderingen skall därefter användas så att det som därvid har framkommit verkligen används för att förändra stödåtgärderna om det behövs. Genom att på det här sättet studera orsaken till att eleven gör framsteg, kan förhoppningsvis ny kunskap fås.”

Ett åtgärdsprogram löper på en tidsperiod av 4-6 veckor.

- Fördjupad pedagogisk utredning
Om ej tillräcklig effekt uppnås ansvarar mentor för att en fördjupad pedagogisk utredning genomförs. Bedömning görs av elevens behov av åtgärder inom klassens ram. Utredningsresultatet återkopplas till elev, vårdnadshavare och klasslärare och ett nytt åtgärdsprogram upprättas som utvärderas kontinuerligt
- Utredning av skolans elevhälsoteam
Skulle åtgärderna i upprättat åtgärdsprogram inte ge förväntad effekt krävs utredning av skolans elevhälsoteam. Detta bör ske om önskad effekt ej uppnåtts inom specificerad tid – tre månader kan vara ett riktmärke. Det är viktigt att åtgärderna inte pågår för länge i samma spår om ingen utveckling sker.
  - Utvecklingsbedömning görs av psykolog.
  - Syn- och hörseltest utförs av skolsköterska.
  - Fördjupad läs- och skrivkartläggning görs av specialpedagog.

Det är önskvärt att elevhälsoteamet också har tillgång till fördjupad kompetens inom området tal och språk eftersom tal och språkstörningar inte är ovanliga hos elever med läs- och skrivsvårigheter.

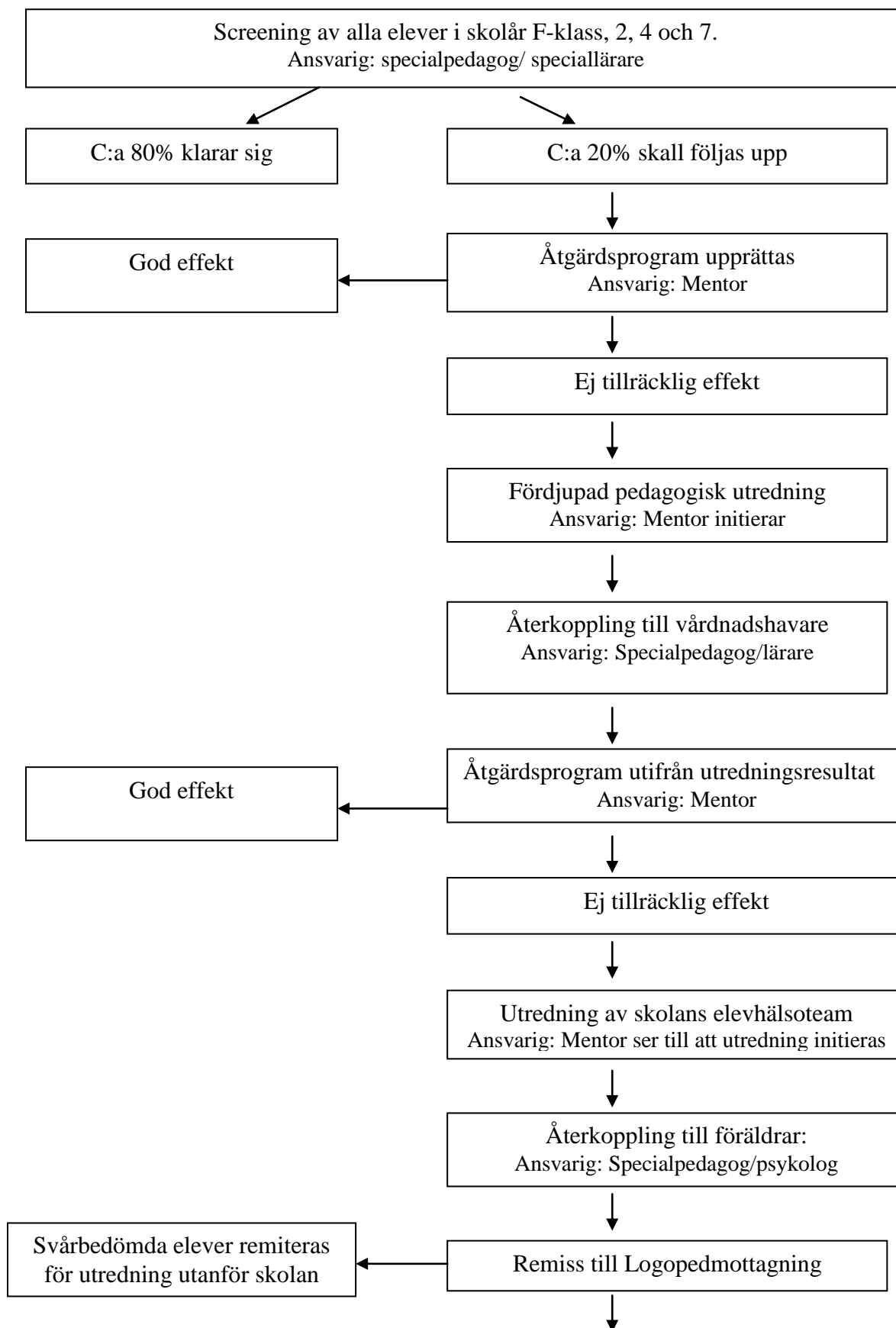
- Fördjupad utredning utanför skolan.
Vid behov kommer teamet att remittera till externa specialister såsom Logopedmottagning, Barn och ungdomspsykiatri (BUP), Barnmottagning, Ögonmottagning etc. I vissa fall kan en sådan remiss behövas tidigt i utredningsmodellen. Skolsköterskan remitterar till Logopedmottagningen. Logoped gör en fördjupad språk-, läs- och skrivutredning som kan resultera i en dyslexi/specifik läs- och skrivdiagnos. Utifrån logopedutredningen ges en återkoppling, innehållande resultat och åtgärdsförslag /rekommendationer. Denna återkoppling ges till vårdnadshavare och i förekommande fall även till mentor, specialpedagog, psykolog och rektor. Remissvar skickas till den remitterande.

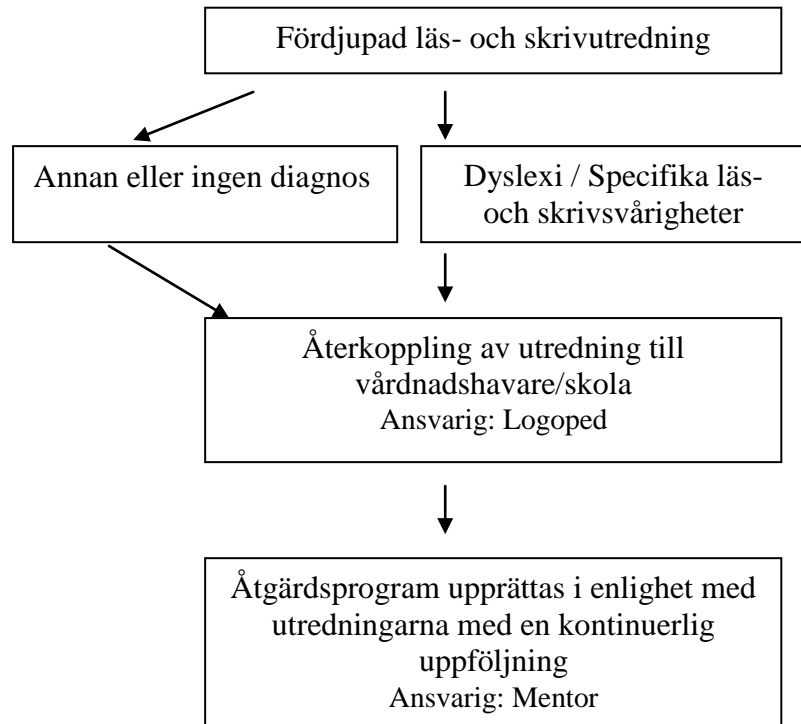
Varje utredningsresultat föranleder ett nytt åtgärdsprogram och kontinuerlig uppföljning.

Att sätta tidsangivelse för varje moment är svårt att göra. Varje enhet skall emellertid arbeta med varje ärende effektivt och informationen omgående överlämnas om en elev exempelvis flyttar till annan skola.

Denna reviderade handlingsplan gäller från januari 2010. Revidering av handlingsplanen sker en gång per år med början 2009.

UTREDNINGSMODELL - FLÖDESSCHEMA

KARTLÄGGNING

av elevers läs- och skrivutveckling

	Obligatoriska		Rekommenderade
	Screening		Observation
År	Test	Ansvarig	
Förskola			TRAS Mentor ansv/diskussion
F-klass	Bornholmmodellen I.Lundberg	Specialped/ -lärare	LUS Ansvarig: Mentor
2	Vilken bild är rätt? I.Lundberg	Specialped/ -lärare	
	H 4	Specialped/ -lärare	
	Rättstavning Järpsten DLS	Specialped/ -lärare	
4	SL 40/Ängelholmsprovet (L.Franzén)	Specialped/ -lärare	
	H 4	Specialped/ -lärare	
	Rättstavning Järpsten DLS	Specialped/ -lärare	
7	Läsförståelse Järpsten DLS/ M-G Johansson LS /L.Franzén	Specialped/ -lärare	
	Rättstavning Järpsten/ M-GJohansson/L.Franzén	Specialped/ -lärare	

Vad mäter vi i vår utredningsmodell?

Observationsmaterial:

TRAS

www.spf-utbildning.com

LUS

B.Allard/B.Sundblad

www.bonnierutbildning.se

God läsutveckling

I.Lundberg/K.Herrlin

www.nok.se

Test:

Bornholmsmodellen

www.nok.se

Vilken bild är rätt?

www.nok.se

H4

Lena Franzén

www.ekelunds.se

DLS rättstavning

Birgitta Järpsten

www.assessio.se

SL 40

www.assessio.se

Ängelholmsprovet

Lena Franzén

www.ekelunds.se

LS

M-G Johansson

www.assessio.se

Materialet kartlägger:

Barns tidiga språkutveckling genom observationer.

Elevers läsutveckling upp till vuxen ålder.

Elevers läsutveckling under de tre till fyra första skolåren.

Testet mäter:

Fonologisk medvetenhet.

Elevers förmåga att upptäcka rim, förmåga till ljudsegmentering och ljudsyntes.

Elevers förmåga att läsa och förstå meningar.

Elevers avkodningsförmåga.

Elevers stavningsförmåga.

Elevers förmåga att läsa och förstå meningar.

Elevers läsförståelse.

Elevers avkodning och läsförståelse.